

Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman seurantaraportti vuosilta 2021–2022

Sisällys

Tilannekuvasta nousevat kehittämistarpeet	3
Maakuntaohjelman toimeenpanon seuranta.....	6
Aluekehittämisen rahoitus.....	7
Kehittämisen painopisteet.....	11
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä	11
Hyvinvointi, elinvoima ja työllisyys	19
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	24
Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus.....	27

Tilannekuvasta nousevat kehittämistarpeet

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Asukasta kohden lasketut TKI-menot ovat Kainuussa laskeneet. Tämä on uhka aluetalouden ja yritystoiminnan uudistumiselle. Tärkeää on lisätä yritysten ja tutkimuslaitosten yhteisiä ja vaikuttavia TKI-hankkeita. Investointien edistäminen on merkittävä keino vauhdittaa myös TKI menojen kasvua: investointien kautta yritykset uudistavat tuotantoprosessejaan, mikä vauhdittaa TKI kehittämistoimintaa. Uudet teolliset investoinnit luovat uusia ja vahvistavat olemassa olevia toimialavetureita, joiden ympärille saadaan aluetaloutta uudistavaa ja uutta elinkeinotoimintaa luovaa TKI toimintaa.

Kasvuyritysten määrä on Kainuussa laskenut. Suurella osalla kainuulaisista yrityksistä on edessä omistajavaihdos. Uusien yritysten, erityisesti kasvuyritysten, määrän kasvattamiseen sekä omistajanvaihdosten kautta tapahtuvaan yritysten toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen ja uudistamiseen tulee edelleen panostaa.

Rekisteröityjen yöpymisten määrä on vuodesta 2020 kasvanut, mutta vuoden 2040 tavoitteisiin on vielä erittäin runsaasti matkaa. Ulkomaalaisten osuus yöpymisistä on Kainuussa maakunnista pienimpien joukossa. Ulkomaalaisten matkailussa on suuri potentiaali, jonka realisoimista pitää matkailun kehittämisessä painottaa.

Uutta pysyvää yliopistollista koulutusta Kainuuseen ei olla vielä saatu eikä korkeakoulutettujen osuus väestöstä ole kasvanut. Panostusta yliopistokoulutuksen monipuolistamiseen Kainuussa tulee edelleen vahvistaa ja rakentaa toiselta asteelta yliopistotasolle saakka vetovoimaisia koulutusohjelmia, jotka houkuttelevat opiskelijoita Kainuuseen ja joihin rakentuu tiivis vuorovaikutus kainuulaisen työelämän kanssa.

Kainuu sai vuosina 2021 EU:n koronakriisin elpymispaketin mukaista REACT-EU -rahoitusta yhteensä 5,1 miljoonaa euroa. Vuosille 2021 – 2027 Kainuuseen tulee uutta oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) rahoitusta vajaa 15 miljoonaa, Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta vajaa 37 miljoonaa sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoitusta reilut 60 miljoonaa sekä näiden lisäksi merkittävä Euroopan maaseuturahaston (CAP) rahoitus. Kainuuseen kohdentuva aluekehittämiskehittämisrahoitus perustuu alueen kehittämistarpeisiin. Rahoitusohjelmien käynnistys on kuitenkin aikataulusta jäljessä ja rahoituksia on päästy käynnistämään vasta vuosina 2022 ja 2023. Jotta rahoitus saadaan vaikuttavasti ja aluekehittämisen haasteita ratkaisevalla tavalla hyödynnettyä, rahoittajien pitää tehdä saumatonta yhteistyötä ja voimakasta rahoitusta hyödyntävien tahojen aktivointia.

Hyvinvointi ja työllisyys

Kainuun väkiluvun, muuttovoiton sekä nuorten naisten väestöosuuden kasvattamisen tavoitteet eivät ole toteutuneet. Työikäisten naisten osuus

Kainuun väestöstä on vähentynyt vuodesta 2020 vuoteen 2022. Tasa-arvoisen aluekehittämisen toimenpiteitä pitää vahvistaa. Yhtäältä niin, että lisätään erityisiä Kainuun vetovoimaa nuorten naisten näkökulmasta vahvistavia toimia sekä niin, että huomioidaan sukupuolivaikutukset yleisesti maakunnan kehittämistoimissa. Naisvaltaisten alojen opiskelu- ja työpaikkojen veto- ja pitovoimaa tulee vahvistaa ja koulutustarjontaa monipuolistaa naisnäkökulmaa painottaen. Tarvitaan erityisesti lisää pysyvää yliopistokoulutusta.

Tulee rakentaa päiväkoulutusohjelmia, jotka edellyttävät muuttamista Kainuuseen. Koulutusohjelmien toteutuksessa tulee tukea sitä, että jo opiskeluaikana maksimaalisesti integroidutaan kainuulaisille työmarkkinoille.

Maahanmuutto Kainuuseen on kasvanut ja ylittää jo nykyisellään asetetut tavoitteet. Merkittävä maahanmuuttajien ryhmä ovat Ukrainasta tulleet pakolaiset (noin 600 henkilöä), joiden työllistymistä ja asettautumista Kainuuseen tulee vahvistaa. Maahanmuuton tavoitteita täytyy korottaa. Pula osaavasta työvoimasta on ikärakenteesta johtuen erittäin suuri koko maassa. Kotimainen työvoima ei riitä nykyiseen ja ennakoituun työvoimatarpeeseen. Tarvitaan työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa. Kansainvälisten opiskelijoiden ja työvoiman rekrytoinnissa pitää painottaa kainuulaisten oppilaitosten ja työnantajien yhteistyötä. Kv-työntekijöiden tulee päivittää osaamistaan ja kielitaitoaan kainuulaisissa oppilaitoksissa ja kv-opiskelijoiden työllistyä Kainuuseen.

Työpaikkojen määrä Kainuussa on kasvanut, mutta samaan aikaan työvoiman määrä vähentynyt. Tämä heijastuu alati pahenevana pulana työvoimasta. Miesten ja naisten, mutta erityisesti naisten, työllisyysaste Kainuussa on parantunut ja kehittynyt kohden vuodelle 2040 asetettua 80 prosentin työllisyysastetavoitetta. Miesten työllisyysaste on kuitenkin edelleen alempi kuin naisten ja erityistoimia miesten työllistämiseksi tarvitaan.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä on Kainuussa (8,7 %) on selkeästi korkeampi kuin koko maassa (5,5 %) eikä ole juurikaan laskenut. Osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen on Kainuun kehittämisen keskeisin haaste, jonka ratkaisu vaatii moninaisia toimia ja saumatonta maakunnallista yhteistyötä. Työllisyysasteen nostaminen on keskeinen osa osaavan työvoiman riittävyyden turvaamista.

Kainuulaisten hyvinvoinnin edistämiseen ja ennaltaehkäisyyn on panostettava. Lasten ja nuorten huono fyysinen kunto ja kasvaneet mielenterveysongelmat on huomioitava yhä vahvemmin, jotta tulevaisuudessakin on jaksavaa työvoimaa tarjolla.

Digitaalisuuden vahvempi hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa on keskeistä. Digitaalisuutta hyödyntämisellä myös osatyökykyisiä voidaan saada paremmin töihin työvoimapulaa helpottamaan. Hoitoalan mainetyötä täytyy vahvistaa. Hakijoita alalle ei ole tarpeeksi, vaikka opiskelupaikkoja olisi tarjolla. Myös monella muulla työvoimapulasta kärsivällä alalla tarvitaan alan veto- ja pitovoiman vahvistamista oppilaitosten ja työnantajien yhteistyönä.

Asukkaiden, opiskelijoiden, työntekijöiden, matkailijoiden ja investointien houkutteluun tarvitaan yhä aktiivista ja pitkäjänteistä työtä niin kotimaassa kuin ulkomailla. Yhteistyötä ja markkinointia tarvitaan lisää. Myös yritysten työnantajakuvaa on kirkastettava.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Kainuussa tasaisesti. Vuoden 2021 ennakkotietojen mukaan päästöt olivat 540,3 kt CO₂-ekv. Uusiutuvan energian osuus oli Kainuussa vuonna 2020 61 prosenttia. Uusiutuvan energian osuus on Kainuussa noussut johtuen suuresta tuulisähkön kasvusta ja lämmityksessä käytettävän öljyn käytön vähenemisestä. Kainuun metsien kasvu ja puumäärät ovat suuremmat kuin poistuma. Näin Kainuun nielut ovat säilyneet suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt. Päästöjen vähentämiseen tulee edelleen panostaa. Uusiutuvien luonnonvarojen kestäväällä hyödyntämisellä ja niiden jalostamiseen perustuvien uusien tuotteiden kehittämisellä voidaan korvata fossiilisista raaka-aineista tehtäviä tuotteita. Samalla luodaan uusia kestävän kehityksen työpaikkoja.

Saavutettavuus ja aluerakenne

Lentoliikenteen katkoksista ja jatkuvuuden epävarmuudesta johtuen Kainuun saavutettavuus on vuosina 2021–2022 heikentynyt. Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät ovat hieman kasvaneet korona-ajan aiheuttamasta romahduksesta, mutta koronaa edeltäneeseen aikaan on vielä pitkä matka. Markkinaehtoisen lentoliikenteen turvaamiseksi matkustajavirtoja tulee edelleen voimakkaasti kasvattaa. Erityisen suuri potentiaali lentojen kysynnän kasvuun on kansainvälisen matkailun kasvun kautta. Lentoliikenteen jatkumisen turvaaminen on Kainuun ulkoisen saavutettavuuden kehittämisen keskeisin kehittämisen kohde.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä Suomen ja Ruotsin tuleva NATO jäsenyys muuttavat geopoliittista tilannetta Itä- ja Pohjois-Suomessa. Huoltovarmuus, kokonaisturvallisuus ja sotilaallinen liikkuvuus edellyttävät koko Suomen hyvää sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta sekä elinvoimaa. Huoltovarmuus edellyttää lentokenttien toiminnan varmistamista koko maassa sekä perusväylänpidon rahoitustasoa, joka mahdollistaa korjausvelan vähentämisen alemman asteisella ja vähäliikenteisellä tie- ja rataverkolla. Huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmaa tulee painottaa Kainuun saavutettavuuteen liittyvässä edunvalvonnassa.

Koronan myötä voimakkaasti lisääntynyt etätyöskentely ja digitaalisten yhteyksien hyödyntäminen ovat parantaneet myös Kainuun tavoitettavuutta ja kehittämisen mahdollisuuksia. Tätä tulee hyödyntää edelleen kehittämällä vetovoimaisia monipaikkaisen asumisen ja etätyön tekemisen olosuhteita Kainuuseen.

Maakuntaohjelman toimeenpanon seuranta

Kainuun nykyinen Kainuu maakuntaohjelma on laadittu vuosille 2022–2025 ja ohjelman toimeenpanosuunnitelma (TOPSU) vuosille 2022 ja 2023. TOPSU laaditaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja tarkistetaan sekä tarvittaessa muutetaan vuosittain. TOPSU:lla ohjataan Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanoa ja sen tulee olla maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) hyväksymä.

TOPSU on tehty reilu vuosi sitten. Toimintaympäristön voimakkaan muuttumisen takia se päivitettiin loppuvuodesta 2022 ja alkuvuodesta 2023. Tässä seurantaraportissa esille nousevat havainnot huomioidaan TOPSUn päivityksessä.

Kainuun maakuntaohjelman toteutussuunnitelman toimintalinjat ovat

- 1) elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä
- 2) hyvinvointi, elinvoima ja työllisyys
- 3) vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä sekä
- 4) saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

TOPSUn seurantaraportissa tarkastellaan TOPSUn rahoituksen kohdentumista, toimintalinjojen tavoitteiden toteutumista sekä maakunnan toteutunutta kehitystä.

Tämä TOPSUn seurantaraportti koskee vuosia 2021 ja 2022 eli seuranta sijoittuu kahden ohjelmakauden vaihtumiseen. Rahoituksen seurannassa tarkastellaan Suomen edellisen rakennerahasto-ohjelman 2014 - 2020 toimintalinjoja:

- TL 1 Pk-yritysten kilpailukyky
- TL 2 Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen
- TL 3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)
- TL 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)
- TL 5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)
- TL 8 REACT-EU:n EAKR-toimenpiteet
- TL 9 REACT-EU:n ESR-toimenpiteet

Lisäksi analysoidaan maaseudun kehittämisohjelman edellisen ohjelmakauden rahoituksen jakautumista Kainuussa vuosina 2021–2022.

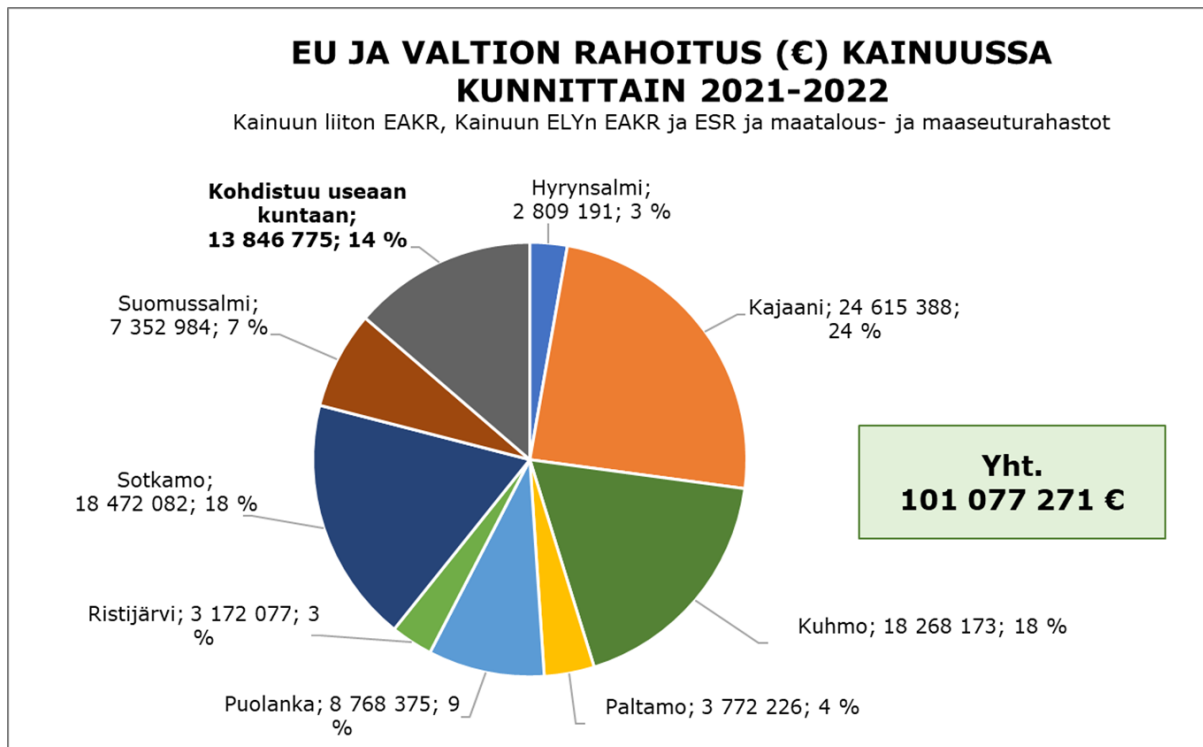
Aluekehittämisen rahoitus

Vuosina 2021 ja 2022 on Kainuussa myönnetty EU-rahoitusta ja siihen kuuluvaa valtion vastinrahoitusta yli 101 miljoonaa euroa, josta maatalous- ja maaseuturahaston osuus on yli 60 prosenttia (**taulukko 1**). Loput 40 prosenttia (38 233 838 €) on Kainuun liiton myöntämää EAKR ja Kainuun ELYn myöntämää EAKR ja ESR rahoitusta. Eniten rahoitusta on myönnetty Kajaaniin (24,6 M€, 24 %), toiseksi eniten Sotkamoon (18,4 M€, 18 %) ja kolmanneksi eniten Kuhmoon (18,2 M, 18 %). Kajaanin osuudessa korostuu Kajaanin ammattikorkeakoululle myönnetty rahoitus. Kuhmon osuutta selittää pitkälle Kuhmo Oy:n uusien investointien rahoitus. Noin 14 prosenttia rahoituksesta (13,8 M€) kohdistuu useaan kuntaan tai koko Kainuun alueelle. Jos hanke on ollut kahden kunnan hanke, on rahoitusmäärä jaettu tässä seurannassa näiden kesken. Lähes kaikki Kainuun SOTEn hankkeet ovat kohdistuneet koko Kainuun alueelle. (**kuva 1**).

Lisäksi vuosina 2021–2022 Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) sekä alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (AIKO) määrärahoja on myönnetty Kainuussa 1 975 945 euroa.

Taulukko 1. Rahoituksen jakaantuminen kunnittain Kainuussa vuosina 2021–2022.

Alue	KAINUUN LIITTO EAKR	KAINUUN ELY ESR	KAINUUN ELY EAKR	MAATALOUS- JA MAASEUTURAHASTOT	RAHOITUS YHTEENSÄ
Hyrnsalmi	0	0	301 920	2 507 271	2 809 191
Kajaani	5 536 183	3 545 807	5 894 450	9 638 948	24 615 388
Kuhmo	322 557	908 472	6 932 120	10 105 024	18 268 173
Paltamo	105 000	0	355 720	3 311 506	3 772 226
Puolanka	0	0	297 610	8 470 765	8 768 375
Ristijärvi	0	0	0	3 172 077	3 172 077
Sotkamo	661 214	857 606	1 383 320	15 569 942	18 472 082
Suomussalmi	228 523	0	422 565	6 701 896	7 352 984
Kohdistuu useaan kuntaan	2 561 785	7 677 437	221 139	3 386 414	13 846 775
Yhteensä	9 415 262	12 989 322	15 808 844	62 863 843	101 077 271

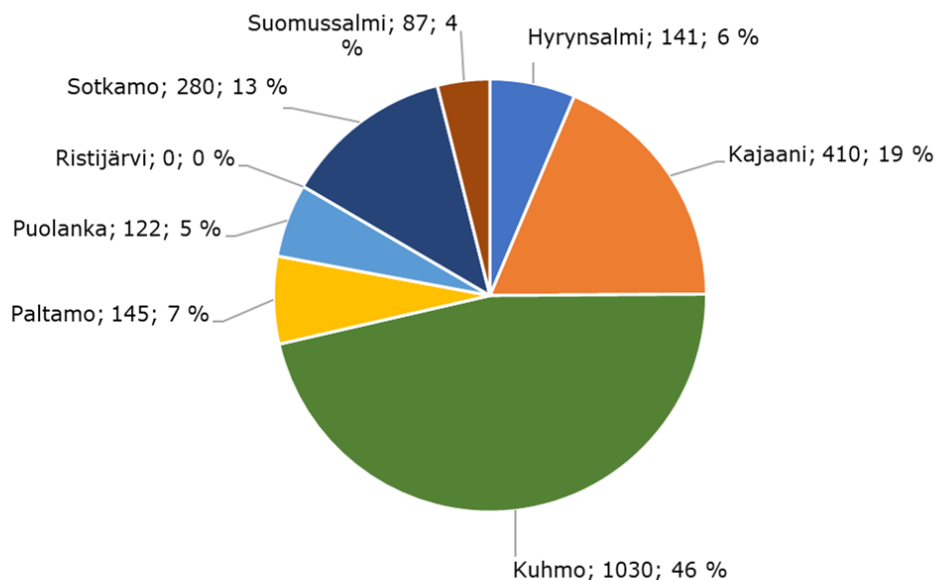
Kuva 1. Rahoituksen (EAKR, ERS, maatalous- ja maaseuturahastot) jakaantuminen Kainuun kuntiin vuosina 2021-2022.

Asukaskohtaisesti tarkasteltuna eniten EAKR ja ESR rahoitusta on myönnetty Kuhmoon (1030 €/as.) vuosina 2021–2022. Tämä on lähes puolet kokonaismäärästä. Toiseksi eniten rahoitusta on myönnetty Kajaaniin (410 €/as., 19 %) ja kolmanneksi eniten Sotkamoon (280 €/as., 13 %) (**kuva 2**). Näissä luvuissa ei ole mukana useaan kuntaan tai koko Kainuuseen kohdistuneet rahoitukset.

Asukaskohtaisessa tarkastelussa on huomioitava, että tarkastelujakso kattaa vain kaksi vuotta (2021–2022) koko rahoituskaudesta, mikä saattaa aiheuttaa poikkeamia keskimääräisestä.

EU JA VALTION EAKR JA ESR RAHOITUS (€) KAINUUSSA KUNNITTAIN / ASUKAS 2021-2022

Ei sisällä maatalous- ja maaseuturahastoja

Kuviossa ei ole mukana useampaan kuntaan kohdistuneet rahoitukset, 13 846 775 €. Koko Kainuun luvussa (536 €/as.) nämä ovat mukana. Väkilukutieto vuoden 2021 lopun mukaan.

Kuva 2. EAKR ja ESR rahoitus asukasta kohden Kainuun kunnissa vuosina 2021–2022.

Taulukko 2. EU ja valtion rahoitus Suomen rakennerahasto-ohjelman 2014–2021 toimintalinjoittain Kainuussa vuosina 2021–2022.

Toimintalinja	EU ja valtion rahoitus yhteensä (€) 2021-2022
TL 1 Pk-yritysten kilpailukyky	10 647 706
TL 2 Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen	10 739 131
TL 3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	5 362 233
TL 4 Koulutus, ammatitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	4 659 789
TL 5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	1 660 222
TL 8 REACT-EU:n EAKR-toimenpiteet	3 857 679
TL 9 REACT-EU:n ESR-toimenpiteet	1 307 078
Yhteensä	38 233 838

sis. Kainuun liitto EAKR, Kainuun Ely EAKR & ESR

EAKR ja ESR rahoitusta on myönnetty Kainuussa 38 233 838 euroa (**taulukko 2 ja kuva 3**).

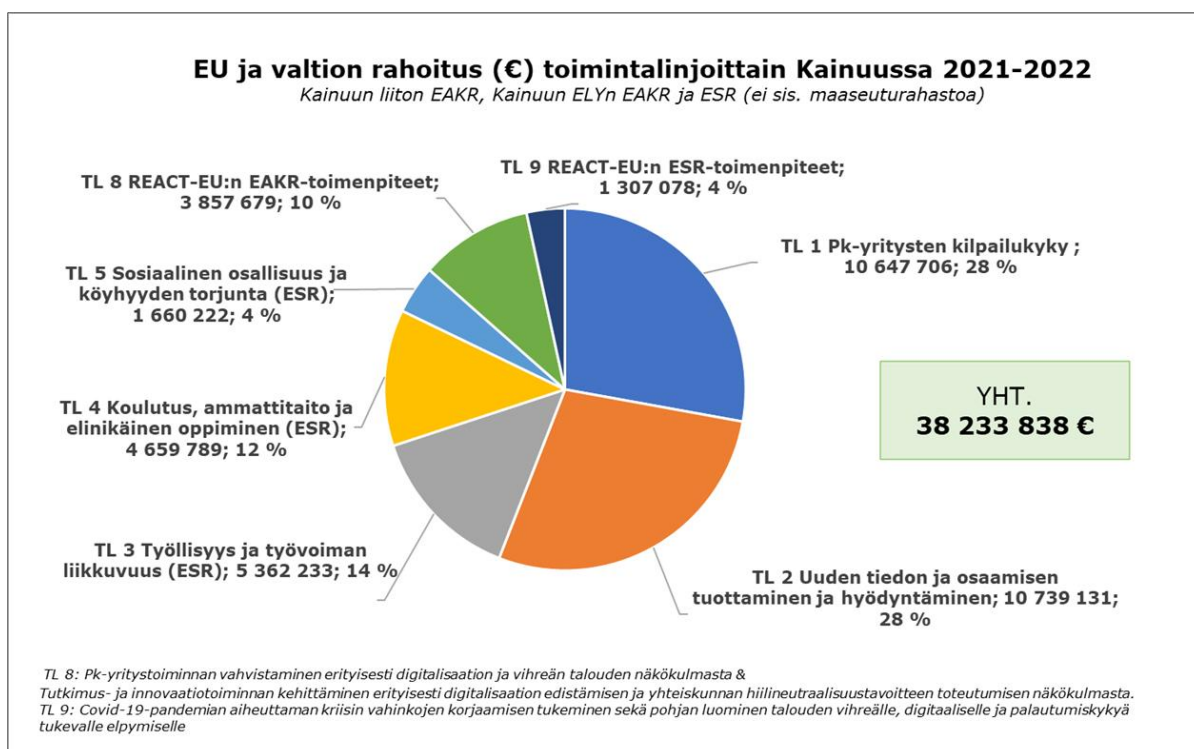
Toimintalinjoittaisessa tarkastelussa eniten on myönnetty rahoitusta toimintalinjaan 1) pk-yritysten kilpailukyky (10,6 M€, 28 %) ja toimintalinjaan 2) uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (10,7 M€, 28 %).

Toimintalinjalle 3) työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR) on myönnetty 5,3 milj. euroa, joka on 14 % rahoituksesta.

Toimintalinjalle 4) koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR) on myönnetty 4,6 milj. euroa (12 %) ja toimintalinjalle 5) sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR) 1,6 milj. euroa (4 %).

REACT-EU (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe) toimintalinja 8) Pk-yritystoiminnan vahvistaminen erityisesti digitalisaation ja vihreän talouden näkökulmasta & tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen erityisesti digitalisaation edistämisen ja yhteiskunnan hiilineutraalisuustavoitteen toteutumisen näkökulmasta (EAKR) on myönnetty 3,3 milj. euroa (10 %) ja REACT-EU toimintalinja 9) Covid-19-pandemian aiheuttaman kriisin vahinkojen korjaamisen tukeminen sekä pohjan luominen talouden vihreälle, digitaaliselle ja palautumiskykyä tukevalle elpymiselle (ERS) on myönnetty 1,3 milj. euroa (4 %).

Koko rahoituskaudella 2014-2022 rakennerahasto-ohjelman hankkeissa (mkl. maaseudun yritystuet) uusia yrityksiä on syntynyt Kainuuseen 23 ja uusia työpaikkoja 891.

Kuva 3. EU ja valtion rahoituksen (EAKR ja ESR) jakaantuminen toimintalinjoittain Kainuussa vuosina 2021-2022.

Kehittämisen painopisteet

Kainuun maakuntasuunnitelma 2040 sekä maakuntaohjelma 2022–2025 jakaantuu neljään kehittämisen painopisteeseen: 1) hyvinvointi ja työllisyys, 2) elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä, 3) saavutettavuus ja aluerakenne sekä 4) vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä.

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä teemassa tavoitteet ja toimenpiteet kohdistuvat osaavan työvoiman saatavuuteen, elinkeinon kehittämiseen (sekä kärkitoimialat että yleinen kehittäminen), yritysten tuottavuuden vahvistumiseen ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä koulutukseen.

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä painopisteelle on asetettu määrälliset mittarit ja niille aina vuoteen 2040 ulottuvat tavoitteet. Seuraavaan taulukkoon on koottu mittareiden tuoreimmat käytettävissä olevat seurantatiedot (**taulukko 3**).

Taulukko 3. Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä -kokonaisuuden mittarit ja tavoitteet.

Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
BKT/asukas (eur), käypiin hintoihin	34 923,4			35 000	42 000
Työn tuottavuus (1000 euroa/työntekijä)	77			88	126
Vienti (milj. euroa)	395	519		500	800
Vientirytykset (lkm.)	93	100		120	300
Kasvuyritykset (lkm.), väh 3 hlöä, väh. 10% kasvu	87	67		100	270
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (euroa/asukas)	389,3	357,9		450	1200
Kuntatalouden vuosikate (€/as.)	222	629		500	600
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, kotimaiset (lkm. koko vuosi)	821 623	931 442	885 000	1,2 milj.	1,4 milj.
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, ulkomaiset (lkm. koko vuosi)	45 018	40 399	56 000	55 000	300 000
Yliopistokoulutus Kainuussa	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelma	3 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa	4 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus %	25,6 (koko maa 32,6)	25,9 (koko maa 33,0)		27	32

Vienti ja vientiyritysten määrä on kasvanut ja etenee kohti pitkän ajan tavoitteita. Sen sijaan asukasta kohden lasketut TKI-menot sekä kasvuyritysten määrä ovat tavoitteiden vastaisesti vähentyneet. Kainuu on hyvin kaukana kasvuyritys ja TKI-menojen tavoitteista. Rekisteröityjen yöpymisten määrä on vuodesta 2020 kasvanut, mutta vuoden 2040 tavoitteisiin on vielä erittäin runsaasti matkaa. Pysyvää uutta yliopistollista koulutusta Kainuuseen ei olla vielä saatu eikä korkeakoulutettujen osuus väestöstä ole kasvanut ja panostusta näihin tavoitteisiin tulee edelleen vahvistaa.

Osaava työvoima, yleistavoite:

Kainuu saa osaavaa ja Kainuuseen asettuvaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Vuoteen 2025 mennessä työvoimapula ja rekrytointiongelmat ovat vähentyneet vuoden 2021 tasosta. Avoinna olevien työpaikkojen kestossa saavutetaan valtakunnan keskiarvo. 70 % KAOsta ja KAMKsta valmistuneista opiskelijoista työllistyy Kainuuseen. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei jää toteutumatta työvoimapulan takia.

TE-palveluiden uusien **avoimien työpaikkojen** määrä oli vuonna 2021 ennätysellinen. Avoimia työpaikkoja ilmoitettiin TE-palveluihin 14 000, peräti 66 % enemmän kuin vuoden 2019 normaalitilanteessa. Työvoiman kysyntä jatkui melko lähellä samaa tasoa vuonna 2022.

Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan **rekrytointiongelmat** olivat Kainuussa koko maan vaikeimmat vuosina 2018–2021 ja toiseksi vaikeimmat vuonna 2022. Viime vuonna kyselyyn vastanneista kainuulaisista työvoimaa etsineistä toimipaikoista 58 prosenttia ilmoitti kokeneensa ongelmia työvoiman saannissa edeltävän 12 kuukauden aikana (koko maassa 53 %). Ammattibarometrin viimeisen vuoden arvioiden mukaan suurin pula tekijöistä on ollut sosiaali- ja terveydenhuollossa (mm. sairaanhoitajat, lähihoitajat, sosiaalityöntekijät) sekä metalli-, ICT-, metsä- ja ravintola-aloilla. Yksittäisissä ammateissa on pulaa lisäksi etenkin opettajista ja siivoojista.

Työvoimapula ja rekrytointiongelmat eivät ole helpottaneet eikä ainakaan merkittävää muutosta parempaan ole odotettavissa lähivuosina suuresta eläköityvien määrästä johtuen. Erityisesti sote alan työvoimapula on pahentunut.

Kainuussa on meneillään useita toimenpiteitä kansainvälisten osaajien rekrytoimisen vauhdittamiseksi.

Vuonna 2020 vain 48 prosenttia Kajaanin ammattikorkeakoulusta valmistuneista sijoittui Kainuuseen vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Yrittäjyys, elinkeinot, investoinnit ja digitaalinen siirtymä, yleistavoite:

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyymi, tuotannon jalostusarvo, työn tuottavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvavat vuosina 2022–2025 vuoden 2021 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen (kaikki toimialat), julkinen ja kolmas sektori onnistuvat digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä. Siirtymä tuo uusia yrityksiä ja liiketoimintaa. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Vuoteen 2025 mennessä Kainuussa toteutuu yhteisarvoltaan noin 2,2 miljardin euron teolliset ja palvelualan investoinnit.

Kainuun aluetalous on kasvanut vahvasti vuodesta 2015 ja pienen vuoden 2020 koronapandemian aiheuttaman notkahduksen jälkeen on jatkanut kasvuaan. Bruttokansantuote asukasta kohden on kasvanut Kainuussa. Vuosilta 2021 ja 2022 ei tietoja vielä ole, mutta kasvun voidaan ennakoida jatkuneen suhdannetietojen pohjalta.

Vienti ja vientiyritysten määrä on kasvanut ja etenee kohti pitkän ajan tavoitteita. Sen sijaan asukasta kohden lasketut TKI-menot sekä kasvuyritysten määrä ovat tavoitteiden vastaisesti vähentyneet. Kainuu on hyvin kaukana kasvuyritys ja TKI-menojen tavoitteista.

Kainuun **aluetalouden resilienssi** on hyvällä tasolla. Koronan vaikutukset Kainuun aluetalouteen olivat keskimääräistä vähäisempiä. Vuonna 2021 uusia yrityksiä aloitti Kainuussa 361 ja lopetti 236. Kainuun yrityskanta kasvoi 4 212 yritykseen. Koronan vaikutukset eivät vielä näkyneet konkurssitilastoissa, mutta Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman kriisin vaikutusten myötä konkurssesjakin on tullut. Vuoden 2022 syyskuun loppuun mennessä uusia yrityksiä oli perustettu 272 ja lopettaneita oli 182. Yrityskanta on noussut 4 278 yritykseen.

Pk-yritysbarometrin (1/2023) mukaan Kainuun suhdannenäkymät ovat heikoimmat yli vuosikymmeneen. Kainuun pk-yrittäjien yleinen suhdannenäkymä ja arviot liikevaihdon, kannattavuuden, investointien arvon sekä innovaatioiden kehityksestä alittavat koko maan ja lähialueiden tason (saldoluku -27, koko maa -18). Työllisyyden kehityksen suhteen Kainuussa ollaan kuitenkin keskimääräistä positiivisempia (saldoluku 4, koko maa 1). Työvoiman saatavuus rajoittaa kasvua yli puolella vastaajista ja kasvuhakuisuus on vähäistä.

Syksyllä 2022 Pk-yritysbarometrin mukaan 56 % kainuulaisista yrityksistä (kaikki toimialat) koki kielteisiä vaikutuksia tuotantoon ja/tai liiketoimintaan Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan (koko maa 49 %). Tämä oli toiseksi eniten maakunnista. Tilanne on johtunut pitkälti Venäjän hyökkäyssodan ja siitä seuranneiden pakotteiden vaikutuksista. Epävarmuus näyttää kurittavan pahiten itäistä Suomea.

Finnveran Pohjois-Suomen aluekatsauksen (1-12/2022) mukaan **rahoitus** kasvoi Kainuussa vuonna 2022 yhteensä 23 prosenttia. Teollisuuden rahoitus kasvoi 32 prosenttia ja liike-elämän palveluiden rahoitus 98 prosenttia.

Pohjois-Suomessa viennin rahoitus ei ole palautunut koronan jälkeisestä kuopasta, mutta teollisuuden investoinneilla oli ennätysvuosi 2022. Matkailualan

rahoitus on sen sijaan ollut vähäistä. Investointeihin kannustavia investointiavustuksia on ELY-keskuksilla käytettävissä ennätysmäärä vuonna 2023.

Yritysten **omistajanvaihdoksissa** on meneillään luopumisbuumi. Tulevan viiden vuoden aikana kolmannes yrityksistä suunnittelee luopuvansa yrityksestään ja kymmenen vuoden kuluessa puolet yrityskannasta (n. 2000 yritystä). Tämänhetkinen maailmantilanne hidastaa omistajanvaihdosprosesseja. Ostajat ovat varovaisempia ja odottavat selkeämpää näkymää. Finnveran mukaan rahoituksen hakeminen omistajanvaihdoksiin oli Kainuussa kasvanut juuri ennen Venäjän hyökkäyssotaa. Joka vuosi omistajanvaihdoksia tehdään kymmeniä (arvio 30–100 kpl).

Maataloudessa omistajavaihdoksia tehdään hyvin vähän, alle 5 kpl vuodessa.

Finnveran rahoittamien omistajanvaihdosten määrän osalta on nähtävissä valitettava laskutrendi. Kainuussa Finnveran kautta hoidettuja omistajanvaihdoksia oli vuonna 2022 12 kpl ja vuonna 2021 14 kpl.

Rekisteröityjen yöpymisten määrä on vuodesta 2020 kasvanut, mutta vuoden 2040 tavoitteisiin on vielä erittäin runsaasti matkaa. Ulkomaalaisten osuus yöpymisistä on Kainuussa maakunnista pienimpien joukossa ja ulkomaalaisten matkailussa on suuri potentiaali. Vuoden 2022 yöpymisten määrän lievä lasku johtuu siitä, että koronarajoitusten poistuttua suomalaisten ulkomaanmatkailu elpyi, samaan aikaan kohonneet polttoaineiden kustannukset ja inflaatio vaikuttivat kotimaan kohteiden, kuten Kainuuseen suuntautuvaan matkailuun. Vuosi 2021 oli koronapandemiasta johtuen kotimaisen matkailun ja luontomatkailun huippuvuosi, mikä trendi ei enää jatkunut seuraavana vuonna.

Kainuuseen tavoiteltujen noin 2,2 miljardin **investoinneista** vuoteen 2025 mennessä on toteutunut muun muassa LUMI supertietokone ja osa tuulivoimainvestoinneista.

KaiCell Fibers Oy on perustettu vuoden 2016 alussa. Yhtiön tavoitteena on toteuttaa Paltamoon 600 000 tonnia valkaistua sellua vuodessa tuottava biotuotetehdas, joka on noin miljardin euron teollinen investointi. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (AVI) myönsi tehtaalle ympäristö- ja vesitalousluvan kesällä 2020. Tästä jätettiin Vaasan Hallinto-oikeuteen valituksia, jotka jätettiin käsittelemättä tai hylättiin. Hallinto-oikeus teki pari lisäystä lupaehtoihin, mutta osaltaan siis vahvisti luvan voimassa pysymisen. Hallinto-oikeuden päätöksestä haettiin valituslupia Korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO). Mikäli KHO ei myönnä valituslupia, ympäristö- ja vesitalouslupa voi tulla lainvoimaiseksi kevään 2023 aikana. Mikäli KHO lähtee käsittelemään valituksia, aikaa luvan lainvoimaisuuteen menee arviolta vuosi. Lupaprosessin aikana tehdasalueen suunnitteluvalmiutta on parannettu.

Puutuoteteollisuus (erityisesti sahat) on kasvanut Kainuussa vahvasti, mutta voimakas kustannusten nousu on tuonut myös kannattavuusongelmia. Kuhmossa toiminut cIt-komponenteista puukerrostaloja rakentanut Elementti Sampo Oy ajautui keväällä 2022 konkurssiin. Puurakentamisen tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin vahvat ja Kainuuseen tarvitaan alan teollisia

investointeja ja uusia toimijoita. Näitä vauhdittamaan on laadittu Kainuun investointistrategia, puu- ja hybridirakentamisen strategia ja käynnistetty niiden sekä ALKE-keskusteluissa 2022 sovitun Kainuun metsäbiotalouden investointien toteutettavuusselvityksen toteutus.

Digitaalisessa siirtymässä Kainuu on aallonharjalla. Kainuuseen rakentuvan dataekosysteemin lippulaiva on Kajaanin Renforsin Rantaan sijoitettu CSC:n LUMI supertietokone, joka on osa kymmenen Euroopan maan ja Euroopan unionin EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokoneinvestointia. LUMI Datakeskuksen vaatimat tekniset tilat ja sen tuottaman hukkalämmön talteenoton tekniset tilat rakennettiin Kainuun liiton kuuden miljoonan euron EU-hankkeena (EAKR 70 %) 2019–2021 (vähähiilinen hanke).

LUMI on tällä erää Euroopan nopein ja maailman kolmanneksi nopein **supertietokone** ja yksi vihreimmistä datakeskuksista. Supertietokoneinvestointi Kajaaniin parantaa Suomen ja koko Euroopan tutkimusta, työllisyyttä ja kilpailukykyä. Huippunopean laskentatehonsa lisäksi LUMI on edistyksellisimpiä alustoja tekoälylle. Tieteen ja tutkimuksen käyttöön omistetun LUMI-supertietokoneen kapasiteetista 20 % on varattu myös yritysten käyttöön.

Supertietokone LUMI saatiin täyteen kokoonpanoonsa vuonna 2022. Vuoden lopulla supertietokone LUMI yhdistettiin ohjaamaan Suomen ensimmäistä, VTT:n Espoon Otaniemeen sijoitettua, Helmi -kvanttitietokonetta.

Ensimmäinen arktisen alueen läpi kulkeva kaapelijärjestelmä eli Luoteisväylän **datakaapeli** on valmistelussa. Suomalainen Cinia Oy on edelleen mukana kansainvälisessä konsortiossa, joka valmistelee arktista merikaapelia Euroopan ja Aasian välille. Perustettu Far North Fiber -yhtiö suunnittelee uuden Skandinaviasta Japaniin ulottuvan merikaapelijärjestelmän kulkemaan, maailman poliittisen tilanteen muututtua, aiempaa pidemmän reitin kautta eli arktisen Luoteisväylän kautta. Arvioiden mukaan, useiden rantautumispisteiden myötä, tämä useamman maanosan yhdistävä nopea ja turvallinen tietoliikenneyhteys, olisi käyttöönotettavissa vuoden 2026 lopulla. Hankkeen kustannusarvio on 1,1 miljardia euroa.

Myös Kainuu on osallistunut hankevalmisteluihin CSC Oy:n vetämän konsortion kautta. Tulevaisuuden datakeskusinvestointeja silmällä pitäen, Kainuun tavoitteena on saada mantereet yhdistävän datakaapelin Suomen sisäisen reitityksen Norja/Suomi rantautumispisteestä Suomen halki etelään kulkemaan myös itäisen Suomen ja Kajaanin kautta.

Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2030 osoittamista **tuulivoimaloista** 39 tuulivoimalaa on rakennettu vuoteen 2022 mennessä. Rakennetut tuulivoimalat ovat vaatineet investointeja noin 370 milj. euron edestä.

Kainuu-ohjelmassa **kaivannaisala ja kemianteollisuus** on yksi neljästä maakunnan kärkitoimialasta. Metallimalmien louhinnasta 51 prosenttia koko Suomen määrästä louhitaan Terrafamen kaivoksella. Kesällä 2021 käynnistyneen 240 miljoonan euron akkukemikaalitehtaan investoinnin myötä yhtiö laajensi kemianteollisuuteen. Samalla yhtiö siirtyi metallien jalostusketjussa eteenpäin erikoiskemikaalien tuottajaksi. Terrafame käynnistää luonnonuraanin talteenoton kesään 2024 mennessä. Uraanin talteenottolaitos on noin 20 miljoonan euron investointi, joka toimii täydellä kapasiteetilla vuoteen 2026 mennessä. Geopoliittisen tilanteen muututtua Kainuun kaivannaisklusterin merkitys on kasvanut kansallisesti ja kansainvälisesti. Terrafame on Kainuun kolmanneksi

suurin ja yksityisen sektorin merkittävin työllistäjä. Yli 17 prosenttia koko maan kaivostoiminnan työpaikoista on Kainuussa. Alihankkijoihin ja kerrannaisvaikutuksineen alan työllistävä vaikutus Kainuussa on yli 2000 htv. Kainuun kokonaistuotoksesta mineraaliklusterin osuus on noin 21 %.

Koulutus ja osaaminen, yleistavoite:

Kainuun koulutustarjonta sekä koulutusten toteuttamistavat ja -yhteistyö kehittyvät ja monipuolistuvat niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan elinikäisen oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Koulutuksen vetovoima vahvistuu. Kainuuseen saadaan uutta pysyvää ja joustavaa yliopistollista perustutkintokoulutusta. Kainuulaisten koulutustaso ja korkeakoulutettujen osuus nousevat.

Tärkeä keino **osaavan työvoiman** saamiseksi on ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen tiivis yhteistyö yritysten kanssa. Jopa 35 prosenttia Kainuun pk-yrityksistä tekee yhteistyötä ammatillisen oppilaitoksen kanssa, kun koko maassa osuus on vajaa kolmannes. Lähes viidennes Kainuun pk-yrityksistä tekee yhteistyötä ammattikorkeakoulun kanssa, mikä on enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Kohtaanto-ongelmaan on pyritty vaikuttamaan mm. **oppisopimuskoulutuksilla sekä erikoistumis- ja muuntokoulutuksilla**. Kainuun ammattiopiston solmimat oppisopimukset ovat kasvaneet. Vuonna 2022 niitä solmittiin 1 045 kpl (v. 2021: 1025, v. 2020: 709). Koulutukseen hakeutumisen kynnyksestä on myös madallettu mm. kehittämällä opinnollistamista sekä jalkautuvaa ohjausta osana työllisyyskuntakokeilua.

Kainuu on **matalasti, mutta kattavasti koulutettu** maakunta. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus työikäisistä on Kainuussa maakunnista matalin, mutta perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus korkein. Kainuussa on tavoitteena saada uusia yliopistoaloituspaikkoja alueelle, erityisesti Kajaaniin ja Sotkamoon. Pysyvää uutta **yliopistollista koulutusta** Kainuuseen ei olla vielä saatu eikä korkeakoulutettujen osuus väestöstä ole juurikaan kasvanut.

Monimuotokoulutukset ovat yhä suosituimpia ja monimuoto-opiskelijoiden määrän lisääntyessä fyysisesti paikanpäälle tulevien opiskelijoiden määrä vähenee, mikä heikentää koulutuksen aluekehitysvaikutusta. Esimerkiksi opiskelija- ja vuokra-asuntojen kysyntä Kainuussa on vähentänyt. Monimuoto-opiskelijoiden suhteellinen osuus KAMK:n opiskelijoista on kasvanut ja päiväopiskelijoiden osuus laskenut. Monimuotokoulutukset ovat usein suosituimpia kuin päiväkoulutukset: joihinkin "päiväkoulutusohjelmiin" on vaikea saada jopa riittävästi aloittajia. Vuonna 2022 KAMK:ssa aloitti päiväopiskelijoita 400, joista Kainuun alueelta on 146 ja ulkomaalaisia 84. Samana vuonna aloitti 372 monimuoto-opiskelijaa, joista 76 Kainuusta.

Kainuun kunnissa (mm. Suomussalmi ja Kuhmo) on onnistuneesti järjestetty sairaanhoitajakoulutusta suoraan kuntien tarpeeseen, mikä on turvannut sotealan työvoiman saatavuutta.

Myös Kuhmon Taitotehdas KAO:n ja Kuhmon kaupungin pilottihanke on ollut onnistunut.

Koulutuksen **vetovoima** on vahvistunut alueella. Korkeakoulujen valtakunnallisen kevään yhteishaussa 2023 Kajaanin ammattikorkeakouluun haki lähes 8500 hakijaa. Hakijamäärä on kasvanut roimasti, sillä vuonna 2022 kaikkia hakijoita oli noin 3800 ja vuonna 2021 noin 1430. OKM:n rankingissä Kajaanin ammattikorkeakoulu on ollut Suomen top-3 tuloksellisin AMK yli 10 vuotta ja KAMK:lla on ollut Suomen korkein opiskelijatytyväisyys.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Kajaanin ammattikorkeakoululle **uuden ensihoitajan (AMK) -tutkinnon koulutusvastuun** ja KAMK alkaa kouluttaa uusia ensihoitajia vuodesta 2024 alkaen. Uudessa koulutuksessa aloittaa vuosittain 20 opiskelijaa. Tämän lisäksi KAMK sai myös 25 lisäpaikkaa **sosionomi (AMK) -tutkintoon** ja vahvistaa näin alan osaajien määrää.

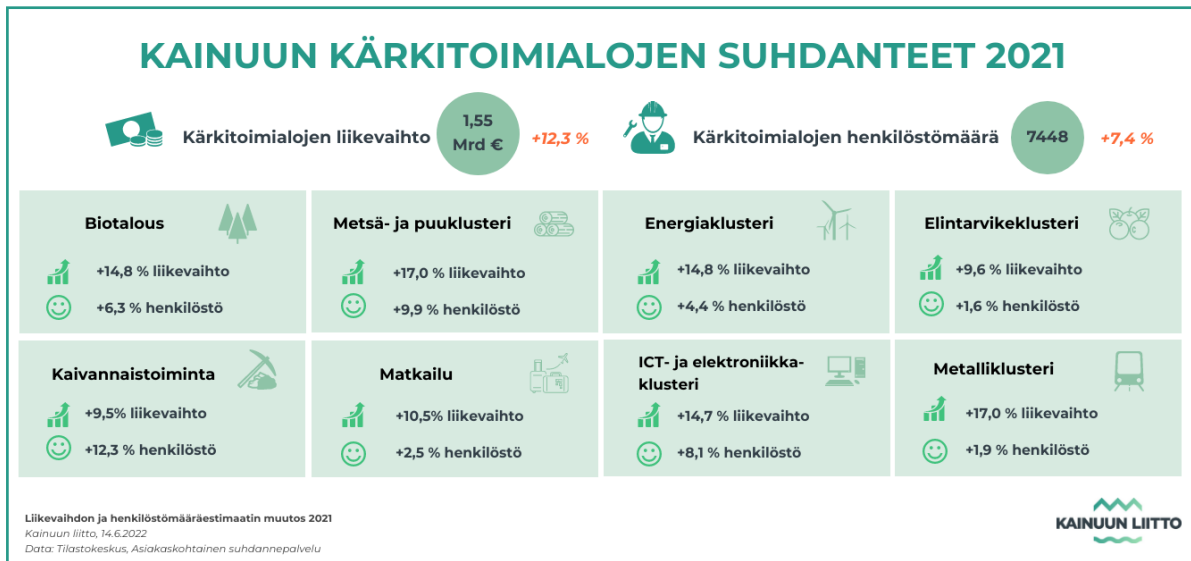
Kainuun kärkitoimialat

Kainuun aluetalous on kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2021 vahvasti. Kärkitoimialojen: kaivostoiminta ja kemianteollisuus, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous liikevaihto on kasvanut 72 prosenttia (650 M €) ja henkilöstömäärä 27 prosenttia (+1590 henkilöä). Kaivannaisala on kasvanut kuudessa vuodessa eniten: liikevaihto 531 prosenttia ja henkilöstömäärä 177 prosenttia. Myös kaikkien toimialojen (TOL A-X) liikevaihto ja henkilöstömäärät ovat kasvaneet.

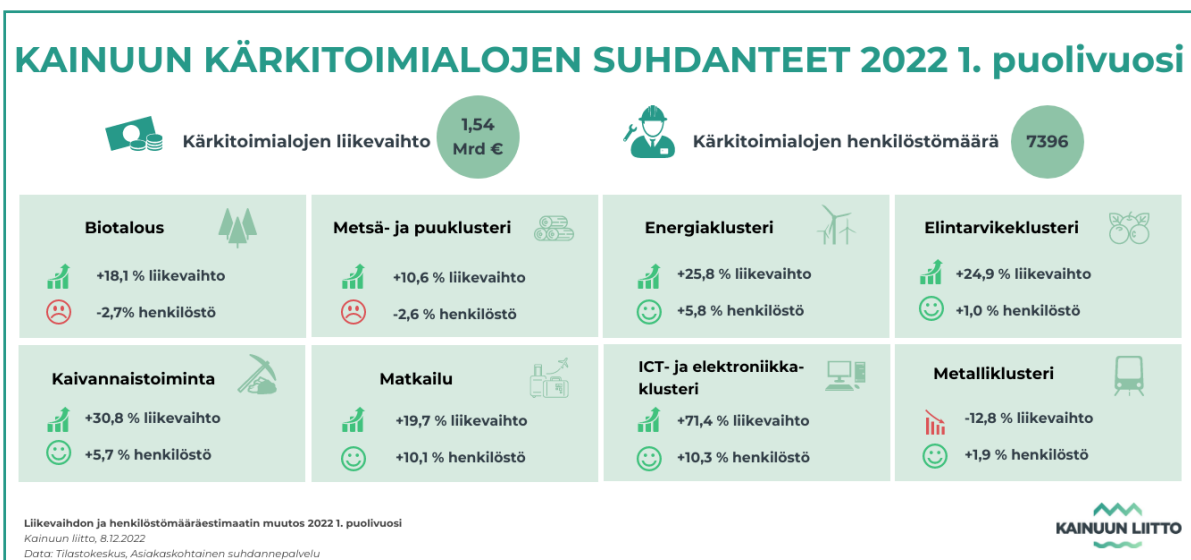
Kaikki Kainuun kärkitoimialat kasvoivat vuonna 2021 sekä liikevaihdon että henkilöstömäärien osalta. Liikevaihto kasvoi eniten metsä- ja puuklusterissa sekä metalliklusterissa, molemmissa 17 %. Henkilöstömäärä kasvoi eniten kaivannaistoiminnassa (12,3 %) (**kuva 4**).

Kärkitoimialojen suhdanteet jatkoivat kasvuaan vuoden 2022 1. vuosipuoliskolla. Kainuun kaikkien kärkitoimialojen liikevaihdot kasvoivat metalliklusteria lukuun ottamatta (**kuva 5**). ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto kasvoi jopa 71,4 prosenttia. Kaivannaistoiminta kasvoi lähes 31 prosenttia, energiaklusteri lähes 26 prosenttia ja elintarvikeklusteri n. 25 prosenttia. Muutkin kärkitoimialat kasvattivat liikevaihtoaan reilusti edellisvuoden 1. vuosipuoliskoon verrattuna. Henkilöstömäärät kasvoivat vuoden 2022 ensimmäisellä vuosipuoliskolla kaikilla kärkitoimialoilla metsä- ja puuklusteria ja biotaloutta lukuun ottamatta.

Kainuun kärkitoimialojen liikevaihto oli vuoden 2022 ensimmäisellä vuosipuolikkaalla 1,54 miljardia euroa ja henkilöstömäärä lähes 7 400.

Kuva 4. Kainuun kärkitoimialojen liikevaihdon ja henkilöstömäärien muutokset vuonna 2021.

Kuva 5. Kainuun kärkitoimialojen liikevaihdon ja henkilöstömäärien muutokset vuoden 2022 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Hyvinvointi, elinvoima ja työllisyys

Hyvinvointi ja työllisyys on yksi Kainuun maakuntasuunnitelman 2040 sekä maakuntaohjelman 2022–2025 kehittämisen painopiste, jolle on asetettu määrälliset mittarit ja vuoteen 2040 ulottuvat tavoitteet. Seuraavaan taulukkoon on koottu mittareiden tuoreimmat käytettävissä olevat seurantatiedot (**taulukko 4**).

Tavoitteet ja toimenpiteet kohdennetaan sosiaali- ja terveysalan kehittämiseen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämiseen, tasa-arvoiseen aluekehittämiseen, sekä positiiviseen maakuntakuvaan, maineeseen ja kulttuuriin.

Taulukko 4. Hyvinvoinnin ja elinvoiman mittarit ja tavoitteet.

Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Väkiluku	71 664	71 255	70 506	70 601	70 000
Kokonaisnettomuutto / 5-vuotisjakso	-1319	-922	-588	1605	1 909
Nettomahaanmuutto / vuosi	200	430	542	400	400
Nuorten naisten määrä (19–29 v.)	3212 (43,4 %)	3039 (42 %)	2963 (41,8 %)	3000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	3900 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä
Naisten määrä (30–45 v.)	5563 (46,9 %)	5610 (46,6 %)	5583 (46,3 %)	5500 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	6000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä
Työvoima (henkeä) (18-64 v.)	30 330	30 154		30 360	32 250
Työpaikat (lkm.)	27 152	27 484		28 266	31 200
Työllisyysaste (työlliset 15–64 vuotiaista, %, miehet ja naiset)	63,7 (m:62,6, n:64,9)	69,3 (m:66,4, n:72,1)	69,7 (m:68,1; n:71,6)	72,9	80 (m:80 n:80)
Sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset (€/as.)	4 788			4000	3700
THL:n ikävakiointu sairastavuusindeksi	111,5 (2019)			Kainuu pääsee lähelle koko maan tasoa	Kainuu saavuttaa koko maan tason (100)
Onnelliseksi itsensä kokevien osuus %	52,2 (koko maa 51,5)			Itsensä onnelliseksi kokevien osuus Kainuussa kasvaa v. 2020 tasosta.	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat (% , 16–64 V.)	9 (koko maa 5,7)	8,7 (koko maa 5,5)		7	4

Kainuun väkiluvun ja nuorten naisten väestöosuuden kasvattamisen tavoitteet eivät ole toteutuneet. Työikäisten naisten osuus Kainuun väestöstä on vähentynyt vuodesta 2020 vuoteen 2022. Ennakkotiedon mukaan Kainuu sai vuonna 2022 muuttovoittoa kuten edellisvuonna, mutta muuttovoiton määrä tippui 14 henkilöön. Vuonna 2021 muuttovoittoa tuli 153 henkilöä.

Maahanmuutto Kainuuseen on kasvanut ja ylittää jo nykyisellään asetetut tavoitteet. Maahanmuuton tavoitteita täytyy tarkentaa. 5-vuotisjaksottaisessa tarkastelussa kokonaisnettomuutto on edelleen miinuksella ja tavoitetasosta ollaan kaukana. Pula osaavasta työvoimasta on ikärakenteesta johtuen erittäin suuri koko maassa. Kotimainen työvoima ei riitä nykyiseen ja ennakoituun työvoimatarpeeseen. Tarvitaan työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa.

Työpaikkojen määrä Kainuussa on kasvanut, mutta samaan aikaan työvoiman määrä vähentynyt. Tämä heijastuu alati pahenevana pulana työvoimasta. Miesten ja naisten, mutta erityisesti naisten, työllisyysaste Kainuussa on parantunut ja kehittynyt kohden vuodelle 2040 asetettua 80 prosentin työllisyysastetavoitetta. Miesten työllisyysaste on kuitenkin edelleen alempi kuin naisten ja erityistoimia miesten työllistämiseksi tarvitaan.

Sairastuvuus on Kainuussa edelleen korkealla, vaikka sairastavuusindeksi on laskenut. Kainuulaiset kokevat itsensä onnellisemmaksi kuin koko maassa keskimäärin. Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä on Kainuussa (8,7%) on selkeästi korkeampi kuin koko maassa (5,5%) eikä ole juurikaan laskenut. Työkyvyn vahvistaminen ja työllisyysasteen nostaminen vaatii edelleen voimakasta kehittämistä.

Väestökehitys - Kainuu sai muuttovoittoa vuosina 2021 ja 2022

Vuoden 2022 ennakkotietojen mukaan Kainuun väkiluku vuonna 2022 oli 70 506 henkilöä. Väkiluku on vähentynyt lähes 750 henkilöllä edellisvuodesta. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa jo vuodesta 1998 saakka. Vuonna 2021 elävänä syntyneiden määrä kasvoi 13 prosenttia, mutta muutos jäi lyhytaikaiseksi kuten muuallakin Suomessa. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2022 syntyneitä oli ennätyskellisen vähän (429) ja kuolleiden määrä oli ennätyskorkealla (1179).

Ennakkotiedon mukaan Kainuu sai vuonna 2022 **muuttovoittoa** kuten edellisvuonna, mutta muuttovoiton määrä tippui 14 henkilöön. Vuonna 2021 muuttovoittoa tuli 153 henkilöä. Kainuuseen muutti muualta Suomesta 2790 henkilöä, mikä on 287 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2021. Kuntien välinen nettomuutto jäi miinukselle 528 henkilöllä.

Maahanmuuton määrä kasvoi huomattavasti vuosina 2021 ja 2022. Vuonna 2022 nettomaahanmuutto kasvoi 26 prosenttia. Nettomaahanmuutto kasvoi Paltamo ja Hyrynsalmea lukuun ottamatta kaikissa muissa kunnissa.

Muuttovoittokuntia olivat vuonna 2022 Sotkamo (+85 hlöä) ja Kajaani (+48 hlöä). Kunnista ainoastaan Sotkamo on saanut vuoden 2022 ennakkotiedon

mukaan kotimaasta muuttovoittoa. Kajaanin muuttovoitto tulee maahanmuutosta. Sotkamossa väkimäärä kasvoi 11 henkilöllä.

Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on kasvanut 3,7 prosenttiin, mutta on edelleen maakunnista pienempien joukossa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on tuonut ukrainalaisia pakolaisia myös Kainuuseen. Kainuussa on tällä hetkellä vastaanottojärjestelmän piirissä noin 600 ukrainalaista. Pakolaisten todellista määrää on vaikea arvioida, koska liikkuvuutta on paljon. Kainuussa oli tammikuun 2023 lopussa 193 ukrainalaista työnhakijaa, joista noin kaksi kolmasosaa oli työvoimapalveluissa tai työssä.

Hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen, yleistavoite:

Kainuulaisten hyvinvointi paranee, syrjäytyminen vähenee ja vähemmistöjen oikeuksista huolehtiva tasavertainen maakunta vahvistuu. Maakunnan sisäisiä alueellisia sosioekonomisia eroja saadaan kavennettua. Kainuun työllisyysaste nousee kaikissa ikäluokissa. Miesten työllisyysaste kohenee naisten työllisyysasteen tasolle ja nuorten miesten hyvinvointi paranee.

Kainuun **hyvinvointialue** on aloittanut toimintansa hyvin haastavassa tilanteessa rahoituksen suhteen. Heikko huoltosuhte, ohut verokertymä ja sote-palvelujen kasvaneet kustannukset ovat jo aiemmin heikentäneet kuntien taloutta. Hyvinvointialueille siirtyy kuntien käyttötalousmenoista noin puolet. Haastavan demografian lisäksi pula osaavasta työvoimasta, pitkät etäisyydet, harva asutus, koronasta aiheutunut hoitovelka sekä sote-lakien kiristyvät edellytykset tuovat haasteita.

Erot suomalaisten ja kainuulaisten hyvinvoinnissa sekä Kainuun sisäiset väestön hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Sairastavuus on koko maata korkeampaa, mutta kehitys on parempaan suuntaan. Ikävakioitu sairastavuusindeksi on laskenut (111,5 vuonna 2019). PYLL indeksi on maan korkein Kainuussa (4054, koko maa 3150) (Nykänen 2023). PYLL on kansainvälisesti laajalti käytetty hyvinvoinnin ja terveyden mittari, joka mittaa kaikkia ennen aikaisesta (estettävissä tai hoidettavissa olevia) menetettyjä elinvuosia. Suurin menetettyjen elinvuosien aiheuttaja Kainuussa on iskeemiset sydänsairaudet.

Valtakunnallisissa fyysistä suorituskykyä mittaavien Move testien mukaan kainuulaiset **lapset ja nuoret** ovat huonossa kunnossa. Myös nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvaneet korona-aikana.

Vanhushuoltosuhte on Kainuussa korkea ja maakunnassa on paljon monisairaita, mikä kuormittaa entisestään ikääntyvän väestön maakunnan terveydenhoitojärjestelmää. **Vanheneva ja sairastava**, mutta vähenevä väestö ja kasvavat kulut ja alenevat verotulot sekä säästöpainet tuovat haasteita terveystalouden saatavuudelle ja saavutettavuudelle. Sosiaali- ja terveystalouden oikea-aikaisuutta, tarpeenmukaista saatavuutta ja saavutettavuutta edistetään mm. digitaalisuutta hyödyntämällä. Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset asukasta kohden ovat suurimmat Kainuun hyvinvointialueella (4 788 € v. 2020).

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevia on Kainuussa paljon: vuoden 2021 lopussa 8,7 prosenttia 16-64-vuotiaista sai työkyvyttömyyseläkettä (koko maassa 5,5 %). Työikäisiä eläkeläisiä on Kainuussa selkeästi enemmän kuin työttömiä. Myös työssäjaksamisessa on isoja haasteita. **Osatyökykyisten** saaminen mukaan työelämään on tärkeässä roolissa myös osana työvoimapulaa ratkaistaessa. Iso osa työttömistä on myös vaikeasti työllistyviä. Tammikuun 2023 lopussa rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä oli 47 prosenttia.

Rakennetyöttömyys pieneni 15 prosenttia vuoden takaisesta.

Rakennetyöttömien määrä on laskenut pitkään ja kehitys jatkuu tulevaisuudessakin ikärakenteesta johtuen. Lisäksi on paljon työttömiä, jotka eivät täytä rakennetyöttömän määritelmää, mutta joiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille kokoaikaiseen työhön on epätodennäköistä johtuen esimerkiksi koulutuksen, osaamisen ja työkokemuksen puutteista, terveydellisistä rajoitteista sekä elämänhallinnan ongelmista.

Osallisuus on Kainuussa alhaisella tasolla ja koettua yksinäisyyttä on eniten Suomessa. Sen sijaan koettu **onnellisuus** on Kainuussa korkeampi kuin maassa keskimäärin (52,2 %, koko maa 51,5 %). Koko maasta poiketen kainuulaiset miehet kokevat enemmän onnellisuutta (53,7 %, koko maa 51 %) kuin kainuulaiset naiset (50,6 %, koko maa 51,9 %). Kulttuurihyvinvoinnin edistämisen rakenteet sairaanhoitopiirin ja kunnan välisenä yhteistyönä ovat Suomen kärkeä (teaviisari).

Työpaikkojen määrä Kainuussa on kasvanut, mutta samaan aikaan työvoiman määrä vähentynyt. Tämä heijastuu alati pahenevana pulana työvoimasta. Ukrainan kriisi ei ole toistaiseksi nostanut Kainuun työttömyyttä eikä suurta kasvua ole näköpiirissä. Epävarmuus on kuitenkin lisääntynyt.

Työllisyysaste oli vuonna 2022 69,7 prosenttia. Työllisyysaste on noussut Kainuussa, mutta on toiseksi matalin maakunnista (koko maa 73,8 %). Miesten ja naisten, mutta erityisesti naisten, työllisyysaste Kainuussa on parantunut ja kehittynyt kohden vuodelle 2040 asetettua 80 prosentin työllisyysastetavoitetta. Miesten työllisyysaste on kuitenkin edelleen alempi kuin naisten ja erityistoimia miesten työllistämiseksi tarvitaan. Myös työvoiman ulkopuolella olevien ja etenkin työikäisten eläkeläisten määrää tulee pienentää huomattavasti.

Kainuun **työttömyysaste** oli tammikuun 2023 lopussa 10,0 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli 3 091, mikä on 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin ja 10 prosenttia vähemmän kuin ennen koronakriisiä tammikuussa 2020. Kunnissa työttömyysaste vaihteli Sotkamon 6,3 prosentista Puolangan 20,0 prosenttiin.

Pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi koronakriisin ensimmäisen vuoden ajan, mutta tammikuun 2023 lopussa pitkäaikaistyöttömiä oli 561, mikä oli 25 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin ja 6 prosenttia vähemmän kuin ennen koronakriisiä tammikuussa 2020. Pitkäaikaistyöttömiä oli myös vähemmän kuin kertaakaan Työnvälitystilastossa. Pitkäaikaistyöttömiä on eläköitynyt paljon, saatu eteenpäin palveluihin ja myös avoimille työmarkkinoille.

Tasa-arvoinen aluekehittäminen, yleistavoite:

Nuorten aikuisten (20–29-vuotiaat) muuttajien määrä Kainuuseen kasvaa ja sukupuolijakauma tasoittuu.

Kainuun väestörakenteessa on epäsuhtaa miesten ja naisten määrässä. Vuonna 2021 miehiä oli 1035 enemmän kuin naisia. Miesten enemmisyys korostuu nuorissa ikäluokissa, erityisesti 20–24-vuotiaissa. Kainuun haasteena on nuorten (erityisesti nuorten naisten) poismuutto opiskelutarjonnan kapea-alaisuuden takia. Nuorista 20–29 vuotiaista naisia on 41,8 % prosenttia. **Naisten osuus** on yhä vain pienentynyt.

Nuorten aikuisten (20-29-v.) Kainuuseen muuttajien määrä ei ole vielä kasvanut vaan vähentynyt 2021 vuoteen saakka eikä sukupuolien välinen epäsuhta ole tasoittunut. Vuonna 2021 Kainuuseen muutti 1050 henkilöä iältään 20-29 -vuotiaita, joista vain 43 prosenttia oli naisia. Naisten ja miesten määrien välistä epäsuhtaa lisää se, että tulomuuttajat ovat myös enemmistöltään miehiä ja sama kehitys on jatkunut pitkään. Vuonna 2021 miehiä muutti Kainuuseen 1630 ja naisia 1447. Edelleen kuitenkin Kainuuseen muuttaa eniten nuoria opiskeluikäisiä 15-24 -vuotiaita. Näistä nuorista Kainuuseen muuttajista 55 prosenttia oli miehiä vuonna 2021. Myös maahanmuuttajissa miesten osuus korostui vuonna 2021. Miehiä oli 63 prosenttia maahanmuuttajista.

Positiivinen maakuntakuva, mainetyö ja kulttuuri, yleistavoite:

Kainuun vahva positiivinen maakuntakuva ja tunnettuus tuo maakuntaan uusia asukkaita, työntekijöitä, opiskelijoita, matkailijoita ja investointeja. Yhteinen aluebrändi sisäistetään ja syntyy "aidosti yhteinen Kainuu". Kulttuuri ja luovat alat kukoistavat ja kasvavat. Niiden osaamista ja elinkeinollista vaikuttavuutta vahvistetaan omana toimialana sekä osana mainetyötä, matkailua ja tapahtuma-alaa.

Kainuu on osoittanut olevan **vetovoimainen** maakunta, mitä ilmentää vuosien 2021 ja 2022 muuttovoitto sekä matkailun ja monipaikkaisuuden vahva kehitys. Kajaanin ammattikorkeakouluun on hakenut ennätysmäärin opiskelijoita.

Kalevalan päivänä 2022 lanseerattu **Kainuun kulttuuriohjelma** ja sen kokeilut ja kuntayhteistyö tukevat kulttuurin saavutettavuutta niin asukkaille kuin matkailijoille. Kaikki Kainuun kunnat ovat mukana Oulu 2026-kulttuuripääkaupunkivuodessa, joka luo osaltaan paljon uusia mahdollisuuksia yhteistyölle ja alan kehitykselle.

Vuosien 2022 ja 2023 Kajawood elokuvastudion kehitys on ollut positiivinen signaali elokuva-alan myönteisestä kehityssuunnasta maakunnassa.

Kainuun lentoliikenteen kasvua ruokkivaa kansainvälistä matkailumarkkinointia kehitetään **Arctic Lakeland** – yhteistyöllä. Kainuu sai positiivista näkyvyyttä kotimaisilla Matkamessuilla isolla Arctic Lakeland Kainuu -osastolla.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä on yksi Kainuun maakuntasuunnitelman 2040 sekä maakuntaohjelman 2022–2025 kehittämisen painopiste. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä painopisteelle on asetettu määrälliset mittarit ja niille aina vuoteen 2040 ulottuvat tavoitteet. **Taulukkoon 5** on koottu mittareiden tuoreimmat käytettävissä olevat seurantatiedot.

Taulukko 5. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä painopisteen mittarit ja tavoitteet.

Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta (%)	61 %			75–80 %	100 %
Energiaomavaraisuus	61 %			65 %	100 %
Kasvihuonekaasupäästöt (CO ₂ -ekv)	557,2	540,3		500	80 % vuoden 2007 tasosta
Kainuun hiilinielu (CO ₂ -ekv)	Kainuun nielut ovat suuremmat kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.			Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.	Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.
Pintavesien ekologinen tila vesimuodostumittain: joet (km) ja järvet (ha, lukumäärä)	Kainuun pintavesistöjen (joet ja järvet) tilanne luokitellaan hyväksi, mutta voimakkaasti muutettujen vesistöjen todellinen tila on tyydyttävä.	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa vesilain mukaiselle hyvälle tasolle.
Pohjavesien määrällinen ja laadullinen tila pohjavesialueittain	Pohjavesialueet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa (kemiallisen tilan riskipohjavesialueita 8 kpl ja selvityskohteita 7 kpl)	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa: ei uusia riskipohjavesialueita, selvityskohteilta riittävästi seurantatietoa.	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa. Riskipohjavesialueiden laatua uhkaavat tekijät poistettu tai lievennetty.
Luonnon monimuotoisuusmittari	Monimuotoisuus on heikentynyt tarkastelujaksolla 2010–2019			Pysäytetään monimuotoisuuden heikkeneminen	Monimuotoisuus paranee vuoteen 2020 verrattuna.
Kainuun kunnat ja maakunta Hinku verkostoon	2 Hinku-kuntaa	2 Hinku-kuntaa	3 Hinku-kuntaa	Kainuussa 4 Hinku-kuntaa	Kaikki Kainuun kunnat ja maakunta Hinku-verkostoon
Kiertotalouteen liittyvät kestävän kehityksen työpaikat Kainuussa	613			600 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen	1200 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen

Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Kainuussa tasaisesti. Vuoden 2021 ennakkotietojen mukaan päästöt olivat 540,3 kt CO₂-ekv. Uusiutuvan energian osuus oli Kainuussa vuonna 2020 61 prosenttia. Uusiutuvan energian osuus on Kainuussa noussut johtuen suuresta tuulisähkön kasvusta ja lämmityksessä käytettävän öljyn käytön vähenemisestä. Kainuun metsien kasvu ja puumäärät ovat suuremmat kuin poistuma. Näin Kainuun nielut ovat säilyneet suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt. Pintavesien ekologinen tila sekä pohjavesien määrällinen ja laadullinen tila on säilynyt ennallaan.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä, yleistavoite:

Kainuu on aktiivinen vihreän siirtymän toimija, joka tuottaa ilmaston muutoksen vaatimia ratkaisuja niiden globaaliin kysyntään. Vihreässä siirtymässä väistyvien elinkeinojen tilalle luodaan uusia kestävän kehityksen elinkeinoja ja aiempaa enemmän työpaikkoja. Kainuu kasvattaa uusiutuvan energian tuotantomääriä ja energiaomavaraisuutta sekä ylläpitää päätösvaltaansa energiantuotannossa. Vuoteen 2025 mennessä uusiutuvan energian osuus energian kulutuksesta Kainuussa on vähintään 75 % ja energiaomavaraisuus 65 %. Kasvihuonekaasupäästöt laskevat niin, että ovat vuonna 2025 korkeintaan 500 CO₂-ekv kt. Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna. Vuoteen 2025 mennessä vähintään 4 Kainuun kuntaa on liittynyt Hinku-verkostoon. Samoin pintavesien ekologinen tila säilyy hyvällä tasolla ja luonnon monimuotoisuus paranee. Vesien säännöstelyn aiheuttamia haittoja onnistutaan vähentämään.

Kestävän kehityksen varmistaminen eli oikeudenmukainen ja vihreä siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen on Kainuun maakuntaohjelman tavoite ja tarjoaa valtavia taloudellisia mahdollisuuksia. Kiertotalous ja vihreä siirtymä ovat vahvasti mukana Kainuun älykkään erikoistumisen strategiassa.

Tuulivoimarakentaminen jatkuu Kainuussa aktiivisena. Kivivaara-Peuravaaran 30 ja Piiparinmäen 9 tuulivoimalan nimellisteho on yhteensä 138 MW ja vuotuinen sähköenergian tuotanto noin 500 GWh. Kainuuseen tavoitellaan 330 uutta teollisen kokoluokan tuulivoimalaa vuoteen 2035 mennessä. Näin merkittävän tuotanto- ja investointipotentiaalin realisoituminen edellyttää maakunnan alueella sijaitsevan sähkönsiirron kantaverkon (Fingrid) vahvistamista ja uusien voimajohtoyhteyksien rakentamista.

Vuoden 2023 alusta käynnistyneen uuden **CAP-strategiakauden** toimeenpanon myötä maatalouden ja maaseudun ympäristö-, ilmasto- ja luonnon monimuotoisuuden edistämistyö tehostuu entisestään toimenpiteisiin korvamerkittyjen kehittämisresurssien ja käyttöön otettavien maatalouden tulotukijärjestelmien myötä.

Uusiutuvan energian osuus oli Kainuussa vuonna 2020 61 prosenttia. Uusiutuvan energian osuudessa on tapahtunut Kainuussa voimakasta nousua, mikä johtuu maakunnan suuresta tuulisähkön kasvusta ja lämmityksessä käytettävän öljyn käytön laskusta (Itä-Suomen energiatilasto). Vuonna 2021 avustushakemuksia pientalojen öljylämmityksestä luopumiseen jätettiin Kainuussa yhteensä 117 kappaletta ja päätöksiä tehtiin 80 kappaletta.

Avustuksella siirryttiin mm. ilma- ja vesilämpöpumppuihin, kaukolämpöön sekä maalämpöpumppujärjestelmiin. (Kainuun ELY-keskus). Tuulivoiman lisärakentamisella Kainuussa päästään tilanteeseen, jossa Kainuu on sähkön osalta omavarainen.

Energiaomavaraisuus vuonna 2020 oli Kainuussa 61 %. Tuulivoiman kasvun myötä Kainuu on jo lähellä energiaomavaraisuutta. Sähköntuotanto Kainuussa vuonna 2021 oli 1214 GWh ja sähkönkulutus 1371 GWh. Sähkön osalta Kainuun omavaraisuusaste on 88,5 prosenttia.

Puolangan **biokaasulaitos** on aloittanut toimintansa syksyllä 2022. Biokaasulaitoksen tarkoituksena on käsitellä Puolangan ja lähikuntien jätevesilietteitä ja tuottaa niillä sähköä jätevesilaitoksen sähkö- ja lämmitystarpeisiin. Seuraava askel on kaasun käyttäminen kunnan kaukolämmön tuotannossa.

Kajaanin rakennetun **LUMI supertietokoneen** käyttämä sähkö tuotetaan sata prosenttisesti vesivoimalla ja muun muassa hukkalämmön tehokkaan hyödyntämisen ansiosta LUMI-supertietokoneen hiilijalanjälki on nolla tai jopa negatiivinen. Supertietokoneen tuottamalla hukkalämmöllä tuotetaan 20 prosenttia Kajaanin alueen vuosittaisesta kaukolämpötarpeesta, mikä pienentää merkittävästi kaupungin hiilijalanjälkeä.

Syksyllä 2022 **sähkön hinta** kallistui rajusti. Sittemmin hinnat ovat palautuneet lähemmäs normaalitasoa eikä odotettuja pitkäaikaisia sähkökatkoja ole ollut ollenkaan.

Kainuun pk-yritykset ovat osallistuneet aktiivisesti **energiansäästötalkoisiin**. Liki puolet yrityksistä on tehnyt sähkön säästämistoimenpiteitä (Kainuu 44 %, koko maa 39 %). Energiatehokkuutta on lisätty huoneen lämpötilan ja ilmanvaihdon säätämällä ja valaistusta vähentämällä. Uusien energialähteiden käyttöönottoja ja energiaterkkyyden investointeja rakennuksiin, koneisiin ja laitteisiin on tehty koko maata useammin (Kainuu 26 %, koko maa 22 %).

Kainuussa on ollut kaksi **Hinku kuntaa**, Puolanka ja Paltamo. Ristijärvi on ilmoittanut ryhtyvänsä hinku kunnaksi vuonna 2022. Hinku-kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Ilmastosuunnitelmia ei Kainuun kunnissa vielä ole.

Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Kainuussa tasaisesti. Vuoden 2021 ennakkotietojen mukaan hinkulaskelman mukaiset kasvihuonekaasupäästöt laskivat 3,03 prosenttia edellisvuodesta. Päästöt olivat 540,3 kt CO₂-ekv (sisältää tuulivoimakompensaation). Kokonaispäästöt (taakanjako + päästökauppa) olivat 652,6 kt CO₂-ekv, jotka nekin vähenivät - 2,9 prosenttia.

Kainuun asukaskohtaiset kulutuksesta aiheutuneet kasvihuonekaasupäästöt ovat kuitenkin Suomen suurimmat ja päästöt aiheutuvat Kainuun ulkopuolella (Suomen ympäristökeskus 2023).

Kainuun **hiilinielut** ovat suuret. On arvioitu, että nielut ovat viisinkertaiset päästöihin nähden. Hiilinielun laskentamenetelmät ovat uudistuneet eikä edeltävät tiedot anna varmaa tietoa siitä, mikä tilanne nyt on. Nykyistä

nettopäästötalannetta emme tiedä, mutta metsien kasvua ja hakkuita sekä monimuotoisten alueiden kasvua seurataan VMI raportointiin perustuen.

Kainuun pintavesien ekologinen tila on hyvä, mutta voimakkaasti säänneltyjen vesien tila on tyydyttävä. Järvistä 17 prosenttia ja joista 15 prosenttia on erinomaisessa kunnossa. Kainuun järvistä ei ole yhtään luokiteltu ekologiselta tilaltaan huonoksi. **Pintavesien** ekologinen tila ja **pohjavesien** määrällinen ja laadullinen tila on säilynyt ennallaan.

Kainuun maa-alasta 95 % on **metsää**. Metsämaata on 1,63 milj. ha, josta puuntuotannossa 75 prosenttia. Suojeltujen metsä- ja kitumaiden määrä on kasvanut. Metsä- ja kitumaiden alasta on **suojeltu** 10,1 prosenttia, joka on Lapin jälkeen toiseksi eniten maakunnista. Kainuun metsien kasvu ja puumäärät ovat suuremmat kuin poistuma. Vuonna 2021 kasvu oli 6,52 milj. m³ (VMI 12/13) ja poistuma 4,76 milj. m³ ja puunkäyttö 0,767 milj. m³.

Kiertotalouteen liittyviä kestävän kehityksen työpaikkoja on Kainuussa 613 (v. 2020).

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

Saavutettavuus ja aluerakenne on yksi Kainuun maakuntasuunnitelman 2040 sekä maakuntaohjelman 2022–2025 kehittämisen painopiste, jolle on asetettu määrälliset mittarit ja niille aina vuoteen 2040 ulottuvat tavoitteet. Mittareiden tuoreimmat käytettävissä olevat seurantatiedot on koottu **taulukkoon 6**.

Taulukko 6. Saavutettavuus ja aluerakenne painopisteen mittarit ja tavoitteet.

Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Liikenteen vihreä siirtymä: liikennekäytössä olevien vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus %	0,4	0,6	0,9	Vähäpäästöisten autojen osuus 25 % Kainuun autokannasta	Vähäpäästöisten autojen osuus 100 % Kainuun autokannasta
Liikenteen vihreän siirtymä: biokaasuasemat Kainuussa	0	0	0	3 biokaasuasemaa	6 biokaasuasemaa
Kiinteän verkon laajakaistasaatavuus kotitalouksista \geq 100 Mbit/s (valokuituyhteys)	55 (28) %	58 (31) %		95 (75) %	100 (99) %
Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät	87 307 (v. 2019), 17428 (v. 2020)	17 888	23 494	Markkinaehtoisen lentoliikenteen turvaava taso	130 000
Matka-aika Kajaani-Helsinki henkilöjunalla (Savonrata ja Itärata)	noin 6 h	noin 6 h	noin 6 h	noin 6 h	alle 5 h
Matka-aika Kajaani – Oulu henkilöjunana	noin 2:20 h	noin 2:20 h	noin 2:20 h	noin 2 h	alle 2 h
Teollisuuden kestävän kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infrastruktuurin taso ei täysin vastaa teollisuuden vaatimuksia	tilanne ennallaan	tilanne ennallaan	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat
Monipaikkaisuus: ihmismassojen liikkumisdata (teleliikenne)	Lähtötalanteen kartoitus	ei dataa käytössä	ei dataa käytössä	20 % kasvu vuodesta 2020	20 % kasvu vuodesta 2025

Liikennekäytössä olevien vähäpäästöisten ajoneuvojen prosentuaalinen osuus on hitaasti kasvanut, mutta on edelleen radikaalisti jäljessä vuoden 2025 tavoitetta (nyt 1 % / tavoite 2025: 25 %). Digitaalisen siirtymän edellytyksenä olevat nopeat tietoliikenneyhteydet kattavat edelleen vain osan Kainuuta ja vuoden 2025 tavoite 75 % valokuitukattavuus on vielä kaukana (vuonna 2021 valokuitukattavuus: 31 %). Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät ovat hieman kasvaneet korona-ajan aiheuttamasta romahduksesta, mutta koronaa edeltäneeseen aikaan on vielä pitkä matka. Lentoliikenteen katkoksista ja jatkuvuuden epävarmuudesta johtuen Kainuun saavutettavuus on vuosina 2021–2022 heikentynyt. Toisaalta koronan myötä voimakkaasti lisääntynyt etätyöskentely ja digitaalisten yhteyksien hyödyntäminen ovat parantaneet myös Kainuun tavoitettavuutta ja kehittämisen mahdollisuuksia.

Uudet liikkumisratkaisut, sähköiset palvelut sekä infrastruktuuri-investoinnit, yleistavoite:

Kainuuseen pääsee nopeasti ja sujuvasti eri liikennemuodoilla. Alueella on helppoa ja turvallista liikkua ja Kainuussa on sujuvat matkaketjut. Liikenneväylien kunto ja palvelutaso vastaavat alueen tarpeita. Liikenteen vihreä siirtyminen etenee aluetaloudellisesti kestäväällä tavalla. Kainuu on tietoliikenteellisesti hyvin saavutettavissa ja koko maakunnassa on kattavat, nopeudeltaan eri toimijoiden tarpeita vastaavat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet. Kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun ja alueen omiin tarpeisiin perustuen kokonaismatka-aika Kainuu-Helsinki välillä on enintään 3 tuntia nopeimmalla kulkuyhteydellä. Kainuuseen vakiintuu markkinaehtoinen lentoliikenne, jonka matkustajamäärä vuonna 2025 on vähintään 90 000. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika junalla lyhenee. Kainuun hyvä saavutettavuus parantaa osaavan työvoiman saatavuutta, monipaikkaisuutta ja väestön hyvinvointia.

Saavutettavuuden ja liikennejärjestelmän (liikenneverkon kunto ja palvelutarjonta) näkökulmasta kehityssuunta on Kainuussa heikentyvä. Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuuri on jäänyt jälkeen Etelä- ja Länsi-Suomeen verrattuna (tieverkon ja rataverkon kunto, toimintavarmuus ja palvelukyky). Ero korostuu varsinkin junaliikenteen saavutettavuudessa ja lentoliikenteen tilanteen herkkyydessä. Lisäksi turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttaa erityisesti itäisen Suomen liikennejärjestelmään.

Maakunnan saavutettavuudelle tärkeät maakuntakeskusten väliset sekä pääkaupunkiseudun ja Kainuun väliset matka-ajat eivät ole lyhentyneet. **Lentoliikenne** on jatkuvasti epävarmalla pohjalla. Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät ovat hieman kasvaneet korona-ajan aiheuttamasta romahduksesta. Täyttöaste on ollut Kajaanissa maakuntakentistä paras. Koronaa edeltäneeseen matkustajamäärätilanteeseen on vielä pitkä matka. Markkinaehtoisen lentoliikenteen turvaamiseksi matkustajavirtoja tulee edelleen

voimakkaasti kasvattaa. Erityisen suuri potentiaali lentojen kysynnän kasvuun on kansainvälisen matkailun kasvun kautta.

Matkaketjuissa on edelleen paljon parannettavaa. Vuorojen täsmäys eri liikennemuotojen välillä ei toimi tarpeeksi hyvin.

Maakunnan **ajoneuvokanta** on vanhaa ja käyttövoimasta johtuen päästöt ovat uusiin ajoneuvoihin verrattuna suuret. Päästöttömän liikenteen sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston lataus- ja tankkausinfrastruktuuri on parantunut, mutta ei vastaa nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Biokaasuasemia (henkilöautoille) ei ole Kainuussa edelleenkään yhtään.

Kaikkien liikennekäytössä olevien vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus on Kainuussa edelleen hyvin alhainen (0,9 %). Sen sijaan liikennekäytössä olevien vähäpäästöisten henkilöautojen osuus on selkeästi noussut.

Tietoliikenteellinen saavutettavuus runkoverkkojen osalta maakuntaan on hyvä, mutta lisäkapasiteetti ja uudet yhteydet ovat edellytys dataintensiivisen teollisuuden kehitykselle.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen aiheuttamalla toimintaympäristön muutoksella on ollut suuria alueellisia vaikutuksia Suomen liikennejärjestelmään. Muun muassa Venäjän transitoliikenteen loppuminen, polttoaineiden hinnan nousu ja Venäjältä tuotujen raaka-aineiden korvaaminen kotimaisilla tai muualta tuoduilla vaikuttavat koko maahan, mutta erityisesti itäiseen Suomeen, jonka liikennejärjestelmässä on jo ennestään korjausvelkaa.

Kestävä aluerakenne, monipaikkaisuus sekä toimivat palvelut, yleistavoite:

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa arki on sujuvaa, palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus vastaavat käyttäjien tarpeita. Toimiva, tehokas ja vetovoimainen yhdyskunta- ja aluerakenne on turvattu. Koko maakunnassa ovat tarpeita vastaavat nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet.

Monipaikkaisuus ja matkailu tasaavat negatiivista väestökehitystä alueella ja vaikuttavat positiivisesti erityisesti Kehys-Kainuun alueella. Kainuussa yöpyy vuosittain yli miljoona matkailijaa ja mökkiläisiä on alueella lähes 13 000, joista yli 71 % tulee Kainuun ulkopuolelta.

Laajakaistan saatavuus maakunnan sisällä on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Vuoden 2021 lopulla 100 Mbit/s -yhteyksien saatavuus oli 58 prosentilla kotitalouksista (koko maa 71 %). Valokuitu oli saatavilla vasta 31 prosentilla Kainuun kotitalouksista (koko maa 49 %). Kansallisen laajakaistaohjelman kautta ohjautuvaa RRF-tukea ei ole pystytty hyödyntämään alueen valokuiturakentamisen edistämiseen kunnille hankkeille liian korkeaksi määritellyn omarahoitusosuuden vuoksi.

Lähteitä:

Finnvera (23.2.2023) Pohjois-Suomen aluekatsaus 1-12/2022.

<https://www.finnvera.fi/finnvera/uutishuone/tiedotteet/finnveran-pohjois-suomen-aluekatsaus-finnveran-rahoitus-yrityksille-normaalilla-tasolla-teollisuuden>

Kainuun yrittäjät. Pk-yritysbarometri 1/2023. https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2023/02/pk-baro_kevat-2023_aluearaportti_kainuun_yrittajat.pdf

Nykänen, P. (13.2.2023). Hukatut vuodet. Lääkärilehti.

<https://www.laakarilehti.fi/terveydenhuolto/hukatut-vuodet/>

Suomen ympäristökeskus (22.2.2023). *Kaikkien Suomen kuntien ja maakuntien kulutusperäiset*

päästöt laskettu ensimmäistä kertaa. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/kaikkien-suomen-kuntien-ja-maakuntien-kulutusperaiset-paastot-laskettu-ensimmaista-kertaa?publisherId=69819243&releaseId=69963774>